

СТАНОВИЩЕ

от

доц. д-р Георги Николов Георгиев

Институт за исторически изследвания при Българската академия на науките,
хабилитиран в професионално направление 2.2. История и археология (История
на България)

за

присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално
направление 2.2. История и археология на **Михаела Йорданова Василева**, с тема
на дисертационния труд **„Македония в киното на България, Сърбия и
Югославия през първата половина на XX век“**

Дисертационният труд на Михаела Йорданова Василева е с обем от 354 стр. Състои се от увод, четири глави, заключение, приложения, извори и историография. Авторефератът с обем от 49 стр. отговаря на съдържанието на труда. Михаела Василева е участвала с доклади в няколко научни форума. Представила е 4 (четири) публикувани статии и 2 (две) статии под печат по темата на дисертацията. Те са от различни периодични издания, тематични сборници, колективни монографии. Броят им не само покрива, но и надхвърля установения минимум за публикации на докторантите.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Научната значимост на проблема не буди никакво съмнение, поради неговата съпоставителна насоченост към развитието и представянето на голямата тема „Македонски въпрос“ в киното на две модерни балкански държави, които сякаш са осъдени от геополитиката на неугасващ антагонизъм за Македония като регион-ядро на Полуострова. По същество трудът е новаторско разклонение и продължение на потока изследвания за Македонския въпрос в българо-сръбските/югославските отношения, със специфично място на сблъсък и изява в полето на националните кинематографии.

За отделните балкански историографии, включително и на първо място, българската и сръбската/югославската, самата тема не е непозната, тя е разработвана като част от собствената им перцепция за принадлежността на областта. В този смисъл българската историография има определен и то немалък принос, отбелязан добросъвестно, както подобава на научната етика, в дисертационния труд.

Несъмненото оригинално достойнство на дисертацията е цялостният сравнителен анализ на природата, съдържанието, мотивите и в резултат от всичко това – на получената продукция от двата диаметрално противоположни киноразказа за Македония. Единият, българският, е за Македония като изгубената Татковина под робство, в т.ч. за Илинден като еманация на нейния порив към свобода. Другият, сръбският/югославският, е разказът за възврънатата и непрестанно утвърждавана Южна Сърбия в лоното на преродената Душанова империя. В него няма място нито за македонските българи, нито за самата Македония като такава.

Разгледан е същностният преход от фотография към кинематография на терена на областта Македония и специално – недооцененото от българските изследователи досега дело на братята армъни Янаки и Милтон Манаки от битолския им период. В много отношения те са основоположници на няколко национални балкански кинематографии. За нас те са важни със своята българска тематика, която има огромно културно-познавателно значение за живота на македонския българин в последните години на Османската империя, заснет в неподправената му обществена среда.

Работата с впечатляващо количество аудиовизуални материали и техният внимателен анализ „под лупа“ придават убедителен интердисциплинарен облик на дисертационния текст, което е друг важен принос на Михаела Василева.

Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

Смятам за неизлишно да припомня основната цел на труда, цитирайки ключова извадка от твърде подробната формулировка в увода: „... преди всичко – да докаже историческата и научна стойност на екранната летопис за очертаване границите на идентичността (общностна и национална), в рамките на които

Македония... заема същностно място“.

Въз основа на констатираното дотук може да се заключи без преувеличение, че така поставената цел и произтичащите от нея задачи на дисертационния труд са обосновано изложени, защитени и изпълнени от Михаела Василева.

Избраните хронологичните граници са уместни и адекватни на темата, която, наред с всичко друго, обхваща и проследява институционализацията на кинематографията в България и Югославия. Мисля, че е даден задълбочен отговор на интегралния, макар и имплицитно присъстващ, въпрос на изследването: „Как, защо и кои правят филми за Македония/Южна Сърбия, съответно в едната и в другата страна?“

Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд

Михаела Василева е избрала проблемно-хронологичния подход и сравнителния метод на изследване, съчетан с критичен анализ на различни равнища. Смятам, че по този начин тя е постигнала необходимото съответствие с целите и задачите на дисертационния труд. Положително впечатление правят емпиричните познания и умението да се синтезира широкия исторически контекст, в който е поставена и реализирана темата на дисертационния труд.

Мнения, препоръки и бележки

На фона на цялостното положително впечатление и мнение за работата на Михаела Василева, основната ми препоръка е по-скоро пожелание при евентуално бъдещо издание/евентуални бъдещи издания тя да разшири темата извън връзката България – Сърбия/Югославия към други балкански страни. Допуснатите на места дребни стилови граповини, правописни грешки, повторения и фактически неточности не променят, повтарям, цялостното положително впечатление от текста. Още повече че те биха могли сравнително лесно и бързо да бъдат отстранени при последваща редакция на работата.

Заклучение

Всичко това ми дава основание да гласувам „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на Михаела Василева.

София, 5 март 2025 г.

Член на Научното жури:

(доц. д-р Георги Н. Георгиев)

Assoc. Prof. Georgi Nikolov Georgiev, PhD, Institute for Historical Studies at the Bulgarian Academy of Sciences, habilitated in professional field 2.2. History and Archeology (History of Bulgaria)

OPINION

about awarding the educational and scientific degree "PhD" in the professional field 2.2.

History and Archeology by Mihaela Yordanova Vassileva with the topic of the dissertation "**Macedonia in the Cinema of Bulgaria, Serbia and Yugoslavia in the First Half of the Twentieth Century**"

The dissertation of Mihaela Yordanova Vassileva consists of 354 pages. It is structured into an introduction, four chapters, a conclusion, appendices, sources and historiography. The 49-page abstract corresponds to the content of the dissertation. On the topic of the dissertation, 4 (four) published articles and another 2 (two) articles in print are presented. They are from various periodicals, thematic collections or representative collective editions. Their number exceeds the established minimum for publications of PhD students. Mihaela Vassileva has participated with reports in several scientific forums.

Significance of the studied problem in scientific and applied terms

The scientific significance of the problem is indisputable, due to its comparative focus on the development and presentation of the major topic "The Macedonian Question" in the cinema of two modern Balkan states. These states appear to be geopolitically destined for perpetual antagonism over Macedonia as a core region of the Peninsula. Essentially, the work represents an innovative extension of research on the Macedonian question in Bulgarian-Serbian/Yugoslav relations, with its own distinct point of conflict and expression within the field of national cinematographies.

For the individual Balkan historiographies – primarily Bulgarian and Serbian/Yugoslav – the topic itself is not unfamiliar, as it has been developed within the framework of their own perception of the region's belonging. In this context,

Bulgarian historiography has made a significant contribution, properly acknowledged in the dissertation, in accordance with scientific ethics.

The undoubted original merit of the dissertation lies in its comprehensive comparative analysis of the nature, content, motives and resulting production of the two diametrically opposed film narratives about Macedonia. The Bulgarian story portrays Macedonia as the lost Fatherland under slavery, with Ilinden depicted as an expression of its struggle for freedom. The Serbian/Yugoslav film, on the other hand, tells the story of Southern Serbia, re-established in the bosom of the resurrected Dušan Empire. In this narrative, there is no place in it either for the Macedonian Bulgarians, nor for Macedonia itself.

The essential transition from photography to cinematography on the terrain of the region of Macedonia is examined, with particular focus on the work of the Aromanian brothers Yanaki and Milton Manaki during their Bitola period, which has been largely underestimated by Bulgarian researchers so far. In many ways, the Manaki brothers are considered the founders of several Balkan national cinematographies. For us, their work is important due to its Bulgarian themes, which hold immense cultural and cognitive significance for understanding the life of the Macedonian Bulgarian in the final years of the Ottoman Empire, filmed within their authentic social context

Working with a massive amount of audiovisual materials and their careful analysis "under a magnifying glass" gives a convincing interdisciplinary look to the dissertation text, which is another important contribution of Mihaela Vassileva.

Justification of the goals and objectives in the dissertation

I consider it useful to recall the main purpose of the work, with a key excerpt from the very detailed formulation by the author: "... first of all – to prove the historical and scientific value of the screen chronicle for delineating the boundaries of identity (community and national), within which Macedonia... occupies an essential place".

Based on what has been established so far, it can be concluded without exaggeration that the goal set in this way and the tasks of the dissertation stemming from it are justifiably stated, defended and fulfilled by Mihaela Vassileva.

The chosen chronological boundaries are relevant and adequate to the topic, which, among other things, covers and traces the organization of cinematography in

Bulgaria and Yugoslavia. I think that a profound answer is given to the integral, albeit implicitly present, question of the study: "How, why and who make films about Macedonia/Southern Serbia, respectively in one country and in the other?"

Correspondence between the chosen methodology and methodology of research and the set goal and objectives of the dissertation

Mihaela Vassileva chose a problem-chronological approach and a comparative research method, combined with critical analysis at various levels. I believe that this approach effectively aligns with the goals and objectives of the dissertation. A positive impression is made by her empirical knowledge and her ability to synthesize the broad historical context in which the dissertation's topic is placed and implemented.

Opinions, recommendations and notes

Against the background of the overall positive impression and opinion of Mihaela Vassileva's work, my main recommendation is rather a wish that in a future edition/editions she will expand the topic beyond the Bulgaria-Serbia/Yugoslavia connection to other Balkan countries. In some places, minor stylistic roughness, mistakes, repetitions and factual inaccuracies were made, which in no way changed the overall positive impression of the text. Moreover, they would be relatively easy and quick to be eliminated in subsequent editing of the work.

Conclusion

All this gives me grounds to vote positively for awarding the educational and scientific degree of "PhD" to Mihaela Vassileva.

Sofia, 5 March 2025

Member of the Scientific Jury:

(Assoc. Prof. Georgi N. Georgiev, PhD)